

Uchwała z dnia 12 maja 2005 r.

I UZP 1/05

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 12 maja 2005 r. sprawy z wniosku Piotra K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o wysokość świadczenia, na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lutego 2005 r. [...]

„Czy dla skutecznego zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową na podstawie art. 50 ust. 2 w związku z art. 17 ust. 3 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wystarczy, aby był on oparty na dotychczasowej podstawie wymiaru pobieranego już świadczenia, przyjętej bez ograniczenia wskaźnika jej wysokości, o której mowa w art. 15 ust. 5 ustawy z 17. 12. 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, czy też warunkiem uwzględnienia takiego wniosku jest przedstawienie przez osobę uprawnioną nowej (innej niż dotychczas) podstawy wymiaru świadczenia, dla której wskaźnik wysokości byłby wyższy od poprzednio obliczonego ?”

p o d j ą ł uchwałę:

Do ustalenia wysokości renty z tytułu choroby zawodowej przyznanej na podstawie uprzednio obowiązujących przepisów na podstawie art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.), z uwzględnieniem zasady określonej w art. 17 ust. 3 tej ustawy, nie jest wymagane przedstawienie nowej podstawy wymiaru świadczenia, której wskaźnik wysokości byłby wyższy od przyjętego poprzednio.

Uzasadnienie

Piotr K. - uprawniony równocześnie do emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu choroby zawodowej, przyznanej na podstawie ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.), wyliczonych od podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z lat 1986-88 - złożył wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczeń na podstawie ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm., przytaczanej dalej jako „ustawa o ubezpieczeniu wypadkowym”). Wniosek taki, przewidziany w art. 50 ust. 2 tej ustawy, wywołuje ponowne ustalenie wysokości świadczeń przyznanych z mocy dotychczasowych przepisów, z uwzględnieniem zasady określonej w art. 17 ust. 3 ustawy, czyli bez ograniczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, o którym mowa w art. 15 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., przytaczanej dalej jako „ustawa o emeryturach i rentach z FUS”). Decyzją z dnia 14 sierpnia 2003 r. ZUS Oddział w R. zastosował tę zasadę i, uwzględniając wskaźnik równy 393,33%, ustalił podstawę wymiaru na kwotę 2.625,35 zł, którą zwaloryzował i wyliczył rentę od dnia 1 marca 2003 r. w kwocie 5.183,36 zł. Kolejną decyzją z dnia 26 stycznia 2004 r. dokonał z urzędu ograniczenia wysokości wskaźnika podstawy wymiaru renty do 250%, przyznając po zwaloryzowaniu świadczenie w kwocie 3.294,53 zł.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach wyrokiem z dnia 23 marca 2004 r. zmienił decyzję Oddziału ZUS i ustalił wysokość renty wskaźnikiem wynoszącym 393,33%, bez ograniczenia wynikającego z art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach.

Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lutego 2005 r. powstało przy rozpoznaniu apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R., w której organ rentowy stwierdził, że przewidziane w art. 17 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym odstępstwo od określonego w art. 15 ust. 5 ustawy emerytalnej ograniczenia podstawy wymiaru możliwe jest wyłącznie po przedstawieniu przy wniosku przewidzianym w art. 50 ust. 2 tej ustawy dokumentacji zarobków pozwalającej na

ustalenie podstawy wymiaru świadczenia zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 15 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, czyli „na nowo”. Według organu ubezpieczeń społecznych, jeżeli przy ustaleniu podstawy wymiaru doszło do jej „przejęcia” z wcześniej pobieranego świadczenia (art. 21 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej), to wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty - także z tytułu choroby zawodowej - nie może przekraczać 250%. Racja tego poglądu została podbudowana wykładnią woli ustawodawcy wyrażoną w zmianie art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i nadaniu mu brzmienia, zgodnie z którym „podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy stanowi podstawa wymiaru renty, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 5” (art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 121, poz. 1264).

Sąd Apelacyjny dostrzegł, że stanowisko organu rentowego prowadzi do negacji uznania przepisu art. 50 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym za samodzielną podstawę uwzględnienia wniosku o ponowne ustalenie wysokości renty z przyjęciem wskaźnika wysokości jej podstawy bez ograniczenia do 250%. Miał na względzie także to, że stosowanie omawianego przepisu w sposób przedstawiony przez organ rentowy powoduje nieuzasadnione zróżnicowanie ubezpieczonych, których świadczenia zostały ustalone przed i po wejściu w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Jednocześnie jednak, odwołując się do użytego w art. 50 ust. 2 ustawy sformułowania „ponowne ustalenie wysokości świadczenia”, wykluczył powiązanie art. 50 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym z art. 15 w związku z art. 21 ustawy o emeryturach i rentach, które dotyczą wniosków o ustalenie prawa do świadczeń zgłaszanych po raz pierwszy. Przy uwzględnieniu, że ustawa o ubezpieczeniu wypadkowym nie zawiera własnej regulacji ustalania świadczeń, doszedł natomiast do wniosku o konieczności zastosowania przepisów Działu VIII, rozdziału 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, regulującego zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości, a w szczególności art. 110 i 111 tej ustawy. Stwierdził jednak, że przepisy te pozwalają na uwzględnienie wniosku o przeliczenie świadczeń jedynie wówczas, gdy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru okaże się wyższy od przyjętego poprzednio, tymczasem w rozpoznawanej sprawie ubezpieczony już do ustalenia emerytury wskazał najwyższą z

możliwych podstawę wymiaru, której wskaźnik wysokości znacznie przekraczał 250%.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2003 r., przewiduje nowe, odmienne od ustalonych w ustawie z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zasady ustalania wysokości świadczeń. W szczególności dotyczy to określonego w art. 17 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym niestosowania ograniczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru renty, o którym mowa w art. 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co oznacza, że od wejścia jej w życie wskaźnik wysokości podstawy wymiaru rent z tytułu wypadków przy pracy lub chorób zawodowych wyraża w przybliżeniu zawsze rzeczywisty stosunek przeciętnej podstawy wymiaru składek do przeciętnego wynagrodzenia, bez redukcji do 250 %. Stosownie do art. 17 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym, zasady ustalania wysokości świadczeń regulowane są przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stosowanymi do świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych odpowiednio. Renty przyznawane po raz pierwszy ustalone są więc według zasady przewidzianej w art. 15 ust. 1 i 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, czyli stosownie do wysokości składek na ubezpieczenie społeczne z kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat poprzedzających rok zgłoszenia wniosku, lub 20 lat przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku z całego okresu ubezpieczenia. Jeżeli ubezpieczony miał już wcześniej ustalone prawo do emerytury, to podstawa jego renty z tytułu niezdolności do pracy może być ustalona na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, na nowo w ten właśnie sposób (art. 15), lub jak stanowi art. 21 ust. 2 pkt 2, w kwocie równej podstawie wymiaru renty, z uwzględnieniem rewaloryzacji i wszystkich kolejnych waloryzacji przypadających w okresie następującym po ustaleniu prawa do emerytury, czyli przez „przejęcie” podstawy wymiaru emerytury przyznanej wcześniej

Unormowania zawarte w art. 17 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym obejmują świadczenia przyznane z tytułu wypadków przy pracy, które nastąpiły począwszy od dnia 1 stycznia 2003 r., i chorób zawodowych, gdy uszczerbek na zdrowiu

nimi spowodowany stwierdzony został po dniu 31 grudnia 2002 r. (art. 49a ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym). Ze względu na to, że unormowania te nie odnoszą się wprost do rent przyznanych na podstawie przepisów dotychczasowych, przewidziany został międzyczasowy przepis art. 50, który ma zastosowanie do tych właśnie świadczeń i realizuje cel, polegający na dostosowaniu wysokości świadczeń pobieranych w dniu wejścia w życie ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym do wysokości świadczeń nabywanych na podstawie tej ustawy. Należy podkreślić, że w przepisie tym nie przewidziano dodatkowego mechanizmu ustalania podstawy wymiaru świadczeń, poza „uwzględnieniem zasady określonej w art. 17 ust. 3 ustawy”. Jest to zatem regulacja wyczerpująca, nieodwołująca się do innych sposobów przeliczania świadczeń przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS. Odpowiednie jednak stosowanie przepisów tej ustawy powoduje, że przewidziane w niej zasady ustalania wysokości świadczeń dotyczą świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego, z wyjątkiem tej jednej, która stanowi o ograniczeniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru. Reguła ta została wyraźnie wyłączona w art. 17 ust 3 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym i nie znajduje zastosowania do rent przysługujących z tego ubezpieczenia. Konsekwentnie, nie może być również stosowana przy rozpoznaniu przewidzianego w art. 50 ust. 2 tej ustawy wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczeń przyznanych na podstawie przepisów wymienionych w art. 61.

W art. 17 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym przewidziano wszystkie odrębności ustalania wysokości świadczeń wobec stosowanych odpowiednio zasad obowiązujących w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, a art. 50 ust. 2 odwołuje się tylko do zasady określonej w art. 17 ust. 3, co potwierdza wniosek, że przy ponownym ustaleniu wysokości świadczeń na podstawie art. 50 ust. 2 nie mają zastosowania przepisy art. 15 i 21 ustawy emerytalnej. W sprawie, w której przedstawiono rozstrzygane zagadnienie prawne organ rentowy pominął, że art. 21 ustawy o rentach i emeryturach z FUS był już zastosowany przy obliczeniu renty ubezpieczonego. Nie ma żadnego powodu do stosowania go przy obecnym ustalaniu wysokości świadczenia, względ zaś na nakazane w art. 17 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym „odpowiednie” stosowanie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS do zasad ustalania wysokości świadczeń z tytułu choroby zawodowej dyktuje niestosowanie tych przepisów, które - jako sprzeczne z art. 17 ust. 3 ustawy - zobowiązują do ograniczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru do 250%. Niezależnie też od tego, w jaki sposób ustalona była wcześniej po raz pierwszy podstawa wymiaru tych

świadczeń, zgodnie z art. 15, czy 21 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ponowne ustalenie świadczeń na zasadzie określonej w art. 50 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym dokonywane jest bez ograniczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru do 250%. Przeliczenie dokonywane jest na podstawie przepisu przejściowego, mającego na celu zrównanie sytuacji prawnej uprawnionych do rent na podstawie poprzedniej i nowej ustawy.

Sąd Apelacyjny nie zwrócił natomiast uwagi, że wniosek zgłoszony na podstawie art. 50 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym nie jest wnioskiem o ponowne ustalenie wysokości świadczenia, podobnym do przewidzianego w art. 109 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, na zasadach wynikających z art. 110-113 ustawy o emeryturach i rentach o ponowne ustalenie wysokości świadczenia, lecz dotyczy rent, które z mocy art. 50 ust. 1 stały się rentami z nowej ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym i mają być obliczone według nowoobowiązujących, korzystniejszych zasad. Nie chodzi tu o takie przeliczenie, które przewidywał art. 180 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, czyli zgłoszenie wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia przez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas okresów składkowych lub nieskładkowych według reguł art. 112 i 113 ustawy lub zmianę okresu przyjmowanego za podstawę wymiaru świadczeń, według stosowanych odpowiednio art. 110 lub 111 ustawy. Sposób regulacji przewidziany w art. 50 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym jest zwykle stosowanym przez ustawodawcę trybem wdrożenia nowych zasad ustalania wysokości świadczeń wprowadzanych zmianami w prawie ubezpieczeń społecznych. Przykładem może tu być zbliżony treścią art. 33², wprowadzony do ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) z dniem 1 stycznia 1996 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 138, poz. 681), przewidujący ustalenie podstawy wymiaru świadczeń na nowo w myśl art. 7, gdy nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru okaże się wyższy od poprzednio obliczonego. Na tle tego przepisu Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 lutego 1998 r., II UKN 334/97 (OSNAPiUS 1999 nr 3, poz. 99) wskazał na analogiczny do rozpatrywanego wypadku cel przepisu, czyli zrównanie sytuacji emerytów i rencistów pobierających już świadczenia z sytuacją osób składających po dniu 31 grudnia 1995 r. wnioski o przyznanie takiego świadczenia.

Tylko taka wykładnia ujętych w zagadnieniu prawnym przepisów pozwala na respektowanie w pełni zasady równego traktowania ubezpieczonych, wyrażonej w

art. 2a ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), w zakresie ustalania wysokości świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, których wskaźnik wysokości podstawy wymiaru nie jest ograniczany do 250%. Ubezpieczeni uzyskujący świadczenia na podstawie nowych i dawnych przepisów traktowani są jednakowo, zarówno wtedy, gdy podstawa wymiaru ich świadczeń zostanie obliczona na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 1, jak też na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w każdym bowiem wypadku - stosownie do art. 17 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym - wskaźnik wysokości jego podstawy nie będzie ograniczony stosownie do art. 21 ust. 1, ani 15 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

=====